

Beszámoló a Kulturális Szekció munkájáról

Vitaindító előadásom témája tömören összefoglalva: a fiatal nemzedékek magyarságtudata felkeltésének, ébrentartásának és erősítésének lehetőségei és módszerei a nyugati magyarság körében; az egyházak, ifjúsági intézmények, egyesületek tevékenysége.

Nem formális törődésre kell gondolnunk, hanem most konkrét távlati cselekvési programot kell kidolgoznunk, elfogadnunk és közösen megvalósítanunk — amíg nem késő! Az idő ugyanis ellenünk dolgozik. A természetes asszimilációs folyamat az egész világon, ahol nagyobb tömbben magyarok élnek, oly mértékben felgyorsult, hogy töprengésre nincs időnk: *cselekednünk* kell!

A kérdés úgy vetődik fel, hogy képesek vagyunk-e az anyanyelvi mozgalom tartalmi és szervezeti megújítására? Ezen azt kell érteni, hogy az új helyzetben, azaz a megváltozott körülmények között meg tudjuk-e tölteni mozgalmunkat olyan tartalommal, amelynek valóra váltás, a elvezet bennünket a kitűzött cél, a külföldön élő magyarság — különösen a fiatalság — magyarságtudatának felkeltéséhez, ébrentartásához és folyamatos erősítéséhez. Lényeges szempont, hogy a tartalom megvalósításához meg tudjuk-e újítani eszköztárunkat, hogy képesek legyünk az új kihívásoknak is megfelelni. Ha a feltett kérdésekre kedvező válaszokat tudunk adni, az anyanyelvi mozgalom jövőjét biztosítottuk. Ellenkező esetben kevés reményünk marad két évtizede igen hasznosan működő mozgalmunk életben tartására.

A körülmények megváltozásáról és az új kihívásokról többféle megközelítésben is szólnunk kell.

1. A hazai demokratizálódási folyamatok az eddiginél jóval kedvezőbb körülményeket teremtenek a szórványban élő magyarsággal való kapcsolatteremtő munkánkhoz. Ez azért is fontos, mert együttműködésünk mind tartalmi, mind szervezeti vonatkozásban megújításra szorul. Személyi és tárgyi értelemben egyaránt bővítésre vár kapcsolatrendszerünk, az együttműködés formái és lehetőségei, sőt módszerei is változtatásokat követelnek. Nem mindegy, hogy ehhez a törekvésünkhöz *itthon* bővíteni tudjuk-e a segíteni kész szakemberek és szakintézmények körét; hogy számíthatunk-e a külföldi egyházi szervezetek és intézmények, a magyar cserkészlet és az eddig velünk szemben tartózkodó egyesületek, hétvégi iskolák bekapcsolódására.

2. Szerencsés körülmény, hogy a jövőben kitűzhetjük célul a szomszédos országokban kisebbségben élő magyarokkal, főleg a fiatalokkal való közvetlen kapcsolatok kiépítését is. Ez — többek közt — azt jelenti, hogy ezentúl az anyanyelvi mozgalomban is az egyetemes magyarság érdekeit tarthatjuk szem előtt. Ám ez egyben kihívás is számunkra: magyarságtudatot, sőt küldetéstudatot erősítő munkánkban számolnunk kell azzal a jelentős eltéréssel, amely a szomszéd országokban és a szórványban élők ilyen irányú tevékenységében megmutatkozik. Ez az eltérés tartalmi vonatkozásban nem túl jelentős, de eszközeiben és módszereiben igen számottevő lehet. Ráadásul a szomszéd országokban élők helyzete, így kiépíthető kapcsolataink is más-más megítélést igényelnek. Ennek a kihívásnak mindenképpen meg kell felelnünk.

3. A tartalmi megújulás követelménye sem elhanyagolható szempont, amit az utóbbi években az anyanyelvi oktatás-művelés-pallérozás terepének fokozatos csökkenése tett időszérűvé. További kihívás: e szűkülési folyamat erősödése esetén van-e ellenszerünk, eszköztárunkat meg tudjuk-e újítani a szükséges mértékben? Mi, itthoniak arra a meggyőződésre jutottunk, hogy nem vagyunk tétlenségre kárhozthatva, nem állunk a kihívás előtt tanácstalanul. Legalább is nem azokat illetően, akikkel már eddig is igen jó, termékeny munkakapcsolatunk alakult ki: a szórványban élőkkel. Nehezebb, de talán egyben szervezeti szempontból szerencsésebb a helyzetet a szomszéd országokban élőkkel való együttműködés megteremtésében, hiszen mind a helyzetfelmérést, mind a kölcsönös tennivalók kijelölését megkönnyíti a földrajzi közelség. Javaslatainkat most elsősorban a szórványban élőkre nézve tesszük meg; a szomszédban élőkre vonatkozóan elsősorban az őket konferenciánkon képviselők véleményére és tanácsaira kívánunk építeni.

Ha tehát nem vagyunk tanácstalanok a szórványban élőkkel való további együttműködésünk tartalmi és módszerbeli kérdéseit illetően, akkor mi *legyen* a teendőnk? Mindenekelőtt mondjuk ki világosan, hogy mit *nem lehet!* Nem lehet az új hazában született és esetleg magyarul alig vagy egyáltalán nem tudó fiatal szándéka, akarata *ellenére* kvázi „megtéríteni”! Rászorítani, hogy tanuljon meg tisztességesen magyarul. Mindenféle erőszakos módszer alkalmazása az ellenkező irányba hat: erősíti, elszántabbá teszi a fiatal ellenállását. A józan, logikus beláttatás, az öntudatára apellálás, a szülői, pedagógusi, lelkészi, cserkészisztiti tekintély latba vetése hozhat átmenetileg némi eredményt, de az esetek túlnyomó többségében ez nem elegendő céljaink eléréséhez.

Ezzel szemben: van egy rendkívül fontos fejlődés-lélektani tény, amelyet gyakran még a pedagógusok sem becsülnek eléggé, s még kevésbé a szülők. Az ti., hogy a tizen- és huszoneves fiatalok érzelmileg különösképpen fogékonyak. Igaz, a jóra és a rosszra egyaránt, ám rajtunk múlik, hogy milyen

cél érdekében építsünk erre a szerencsés adottságra. Aki módszereiben ezt nem csak számításba veszi, hanem arra is képes, hogy nevelési céljaink érdekében az érzelmi szálakat összekösse az értelmi-logikai-racionális szálakkal, annak nyert ügye van!

Eddig céljaink elérése érdekében a magyarságtudat formálásában a leghatásosabb, legalapvetőbb eszközünket, az anyanyelv, a származásnyelv alapos ismeretét szorgalmaztuk. A magyar nyelv olyan szintű birtoklását állítottuk magunk elé elérendő célként, hogy a tanuló-hallgató számára tudása ne csak „hozzáférhetővé” tegye a magyar irodalom értékeit, hanem hogy segítségével annak művészi rétege — a népköltészet, a szépirodalom, a műköltészet, az egyre szaporodó történelmi és életrajzi munkák — is eredetiben olvasva, számára átélhetővé, mi több: élvezhetővé váljanak. Csakis ez vezet el az olvasott anyag értelmi és érzelmi „megemésztéséhez”, magyarságtudatának pozitív befolyásolásához. Ilyen tudásszint eléréséhez — köztudott —, a leggondosabb szülői igyekezet sem elegendő. Ezt a feladatot az iskolák a szülőktől még az olyan országokban sem tudják átvállalni, ahol a nemzetiségi nyelv tanítása hivatalos tantervi feladat (mint pl. Svédországban). Maradt az ottani kollektív magyar gondoskodás nyújtani képes; hétvégeken, szabadidőben, egyházi és egyesületi nyelvtanfolyamokon, cserkészfoglalkozásokon, esetleg alkalmi akciókon (mint pl. jelenleg az itthon nyaranként szervezett nyelvi táborok a Balatonnál és Sárospatakon).

Itthonról ehhez a tevékenységi formához a nyári nyelvi táborok mellett számos egyéb módon is (tankönyvek, tantervek, pedagógiai tanácsok, nyári pedagógus-továbbképzés) az elmúlt két évtizedben — úgy vélem — hasznosan, eredményesen tudunk segíteni kinti kollégáinknak, sőt legutóbb (Szende Aladár Aranyhíd című kötetével) már a szülőknél is.

Az ilyenfajta erőfeszítések eredményei és határai azonban kétségtelenül szűkülnek. Akadnak országok, ahol az anyanyelvápolásnak ez a forrása végleg elapadt. Vajon ezeken a helyeken le kell-e mondanunk a gyermekek, a felnövekvő ifjúság megnyeréséről, magyarságtudatának ébresztgetéséről, küldetésstudatának megalapozásáról? Mi úgy véljük: nem! Csupán az *eszköztárunkat* kell megújítanunk, olyanra, amely — ha a nyelvtudást nem is helyettesítheti — hatásában alkalmas az identitástudat kifejlesztésére, s egy idő után esetleg a nyelvtanulás fáradságainak vállalásáig is elvezet.

Tom Lantos magyar származású amerikai közgazdász, a washingtoni törvényhozás demokratapárti képviselője nemrég a magyar televízió riporterének a kérdésére válaszolva bevallotta, hogy bizony az ő unokái sem tudnak már magyarul. A szülők nem tanították meg őket. Arról azonban semmiképpen sem mond le, hogy mint nagypapa unokáiban a magyarságtudatot felkeltse, és fokozatosan kiformalja. A hogyan? kérdésére csupán ennyit felelt: „Elég

gyakran: énekelgetünk együtt szép magyar nótákat. Azt nagyon szeretik. Szívesen énekelnek magyarul!” Szerte a világban számos helyen (Párizsban, Kanadában, a belgiumi Tubize-ben stb.) működnek olyan magyar néptánc csoportok, amelyekben több az idegen ajkú, mint a magyar. S csodák csodája: nemcsak jól érzik magukat ebben a közösségben, hanem némelyikük szebben, érzékletesebben lejt a sajátosan magyar néptáncot, és éneklie a ritmikus magyar népdalokat, mint a született magyarok. S ezzel mondanivalóm lényegéhez érkeztem.

A nyelvi kapocs gyengülésével ezeken a helyeken az eddiginél is nagyobb hangsúlyt kell kapniuk az ifjúság megnyerésében és tudata formálásában a *művészeteknek!* Úgy is, mint fontos ismeretközvetítő és pedagógiai eszköznek, de legfőképpen mint lelkesítő, érzelmi azonosulást egyengető, az értelmi ráhatáshoz nélkülözhetetlen, hangulati töltést adó eszköznek. A művészetek — az ének-zene, a tánc, a versmondás, a színjátszás, a bábozás, a népi gyermekjátékok különféle fajtájának érzelmekeltő, hangulatteremtő képessége közismert — ha tudnak vele bánni! Sőt! Minden más megismerési móddal szemben a művészeteknek ez a fő jellegzetessége. Az érzelmi azonosulás előidézéséhez semmi mással nem pótolható eszköz a szakember, a pedagógus kezében. A mi céljaink elérésében pedig teljes értékű segítőárs.

Szerencsés körülmény — s a mi esetünkben további előny —, hogy az érzelmi azonosuláshoz nem előfeltétel, az alkotások magas művészi színvonala, művészi értéke. Nekünk ugyanis munkánk során csupa amatőrrel, a művészetekkel éppen csak ismerkedő gyerekekkel vagy fiatalokkal kell érzelmeket keltő hatást elérnünk. A műsorszámok megválasztásában néha megalkuvásra kényszerülünk. Kosztolányinak „A mi nótáink” című, 1933-ban kelt írásában olvashatjuk: „Olykor sivár környezetbe kerülök, olyan emberek közé, akikkel egyetlen közös élményem, olvasmányom sincsen. Nem is tudok velük társalogni. De ha ezekkel este benyitok egy vidéki vendéglőbe, és ott a cigány a Sárga cserebogarat húzza, már egyek vagyunk. Azon vitatkozhatunk, hogy a nótáink művészi értékek-e vagy sem. De hogy ez a hangulati közösség érték, arról nincs értelme vitatkozni.”

1986-ban Sárospatakon módunkban volt részt venni annak a nyelvi kulturális tábornak a záróünnepélyén, amelyen a világ minden részéből érkezett magyar származású fiatalok ismerkedhettek négy héten át egymással és a magyar kultúrával. Záróműsoruknak ők voltak a szereplői: énekeltek, táncoltak, verset mondtak és komédiáztak, szívből, lelkesen. Amiket előadtak, nem volt kultúránk, művészetünk színe-java. Előadásuk naiv csetlés-botlás volt csupán, hiszen a napi tanulás mellett önként vállalt szerepekkel maguk készültek fel a produkcióra. S lám, nemcsak a nézőtérén ülő társaik üdvrivalgása bizonyította a telitalálatot, hanem az is, hogy nekünk, hazaiaknak, bizony kibuggyant a könnyünk.

Abban a cselekvési programajánlatunkban, amelyet most Önök elé tárunk, nem ölelhetjük föl a művészetek valamennyi válfaját, lehetőségét. Elsősorban azoknak akartunk munkánkban elsőbbséget biztosítani, amelyek a legkisebektől a huszoneves fiatalokig minden korosztály érdeklődésére számot tarthatnak, s amelyek alkalmazásában mi, itthon sokféle pedagógiai megoldás járhatóságát már kikísérleteztük, így bizton ajánlhatjuk alkalmazásra. Az előfordulhat, hogy ajánlott módszereink a kinti gyakorlatban változtatás nélkül nem alkalmazhatók, ám ez nem hiba, ez magától értetődik. A helyi körülmények még itthon is oly változatosak, hogy mindenhol, bármilyen összetételű közösségre ráillő módszerek szinte elképzelhetetlenek. Mindennél a pedagógus, a művészeti vezető feladata az adaptálás. Ajánlatunk az *ének-zenére, a néptáncra és a népi gyermekjátékokra* vonatkozik. (Utóbbinak többféle fajtájára: a zenés, táncos, bábos, dramatikus játékokra.)

Mostani találkozásunkra készülődve a Nyelvünk és Kultúránk legutóbbi számaiban az említett művészeti területeken itthon elért eredményeinkről, pedagógiai tapasztalatainkról a téma hazai szakembereinek tollából beszámolókat tettünk közzé, bevallottan kedvcsináló szándékkal. Szerzőik itt vannak közöttünk, és utánam mindhárom művészeti ágban szóban is kiegészítik mondanivalójukat, hogy majd a szekcióüléseken eszmecsereére serkentsék Önöket, kinti partnereinket. Akik szólnak: Vass Lajos Erkel-díjas zeneszerző, a Vasas Művészegyüttes énekkarának és szimfonikus zenekarának karmestere; Maác László folklór szakember, a Táncművészet című lap főszerkesztője és Debreczeni Tibor, akit már nem kell bemutatnom, hiszen nem először találkozunk vele konferenciánkon és a Nyelvünk és Kultúránkban közölt műsorajánlataink szerkesztőjeként.

Nyilvánvaló, hogy nem minden gyermeknek és ifjúnak vannak művészi ambíciói. Nem mindenkinek van hajlama, adottsága, tehetsége a művészi önkifejezésre, ezért nem törekedhetünk minden fiatal beszerzésére. (Noha éppen most hallhattuk Sidó Zoltántól, hogy Szlovákiában 800-ra tehető a jól működő, fiatalokat tömörítő művészeti csoportok száma, amelyeknek a színvonala vetekszik a szlovák, cseh és lengyel fiatalok hasonló együtteseinek színvonalával. Ez is nagy eredmény, de 800 együttes számszerűen is tekintélyes tömeg: ha együttesenként csak 10-15 fővel számolunk, akkor is 8-10 ezer magyar fiatalot jelent!) Viszont ha szereplésre nem is, de közreműködőnek könnyen megnyerhetjük azokat is, akik színpadi fellépést nem vállalnak. Olyanokra gondoljunk, akik szívesen tartoznának a közösséghez, mert ismerősük, rokonuk, barátjuk odajár. A művészeti jellegű foglalkozások és együttesek ugyanis bőségesen kínálnak — ugyancsak sikerrel kecsegtető — egyéb foglalatosságokat is. Lehetnek pl. szervezők vagy segédrendezőik; a fény- és hangtechnika megtervezői és kivitelezői; ezek

irányítói a fellépések alkalmával; videofelvételek készítői; lehetnek konferálók vagy műsorvezetők; díszlettervezők és kivitelezők; színpadi ügyelők vagy egyszerűen csak a függöny húzogatói; lehetnek az együttesben szertárosok, kelléktárosok, kottatárosok, és ki tudja még hányféle fontos szerepkört ellátók, amelyek egyike-másika néha látványosabb sikert hozhat a vállalkozó számára, mint a műsorban fellépő szereplőknek.

Tisztában vagyunk azzal is, hogy a hétvégi iskolákban, egyesületekben, cserkészcsapatokban nem nyüzsögnek a karmesterek, rendezők, koreográfusok, legfeljebb ilyen-olyan végzettségű pedagógusok, lelkészek. Pontosabban szólva: az ilyen foglalkozásokat vezetők között csak elvétve akad az illető szakmában *képzett* szakember. (Egyetlen kivétel a néptánc, hála a nyári vezetőképző tanfolyamok eredményességének, illetve az ezek iránt megmutatkozó népes érdeklődésnek.) Azt tapasztaltuk, hogy legtöbb helyen ugyanaz a személy a kicsinyek művészi foglalkozásainak vezetője, aki egyben a nyelvi órákat is vezeti. (Ezt láttam Amerikában számos cserkészfoglalkozáson is.) Legtöbbször kitérő produkciók kerültek ki a kezük alól. Csakhogy sem a műsorválasztásban, sem az előadás színvonalában nem lehetünk elégedettek a minimális adottságokkal, a kivitelezés rögtönzésével. Kosztolányi említett írásában csak az általunk énekelt-hallgatott dal értéke feletti vitát fogadta el, *az előadását* nem. Hogy az általa említett hangulati közösség létrejöhessen, a cigánynak képesnek kell lennie arra, hogy azonos „hullámhosszra” kerüljön hallgatóival. Ha ez igaz, már pedig igaz, akkor sem a gyermekek, sem a fiatalok művészi felkészítését, produkciója sikerét nem lehet a véletlenre bízni. Ennek igen nyomós oka van. Nem annyira a közönség, a hallgatóság miatt, hanem a fiatalok, a szereplők miatt. Annak a fiatalnak ugyanis, aki hetekig, hónapokig eljárógat a próbákra, szüksége van a sikerélményre, arra, hogy ne csak a közönség, hanem ő is a jól végzett munka gyümölcsözöttségét érezze. Vagyis: Nem szabad csalódnia! Mert ha egyszer is csalódik, soha többé vagy csak nagy erőfeszítések árán lesz újra megnyerhető az éneklésben, zenélésben, táncolásban való részvételre. Sorrendben nem a közönség megnyerése az elérendő nevelési cél, hanem inkább azoké, akik szabad idejükben ellenszolgáltatás nélkül hajlandók tanulni, gyakorolni, hogy a megszülető produkciót, a tanultakat mások számára is hozzáférhetővé tegyék. Csakis így ébreszthetünk bennük vágyat arra, hogy „a játékban” továbbra is részt vegyenek.

Mi hát a teendő? Természetesen ilyen szakemberek képzése „kérdézelekek”-játékkal vagy „levelezés” útján nem valósítható meg. Am nem megoldhatatlan feladat, csak némi akarat, elszántság és türelem kell hozzá. De vajon ennyit nem várhatunk el azoktól, akik a felnövekvő nemzedékek magyarságtudatának formálásában hajlandók szerepet vállalni? Azok a nélkülözhetetlen *általános* didaktikai *elvek* ugyanis, amelyek az elinduláshoz,

az első művészi produkciók előkészítéséhez szükségesek, magánúton, egy kis odafigyeléssel megszerezhetők. Csak némi pedagógiai hajlam és adottság kell hozzá, amivel — szerencsére — igen sok honfitársunk rendelkezik; gyakran a szülők egyike-másika is.

Ebből az alaptételből indultunk ki, amikor a *Nyelvünk és Kultúránk* 74. számában — ha vázlatosan is — áttekintést adtunk az alapfokú, általános művészeti didaktikai ismeretekből. Ha azután az első sikerek újabb vállalkozásokra serkentik a vezetőt és szereplőt, s egyszer csak olyan nehézségekbe ütköznek, amelyek csak az adott művészeti ág szakdidaktikájában és irodalmában való jártassággal küzdhetők le, akkor a vezetőnek tovább kell lépnie a fejlődés útján. S akkor mi ismét a segítségére leszünk: szerkesztőségünk felhatalmazott annak közlésére, hogy kívánságra 8-10 művészi témában, kezdők számára szakdidaktikai ismereteket bocsátunk rendelkezésükre. Előbb részletekben folyóiratunkban, majd később — igény szerint — témánként külön füzetek formájában.

Abban bízunk, hogy az első sikerek nemcsak a szereplőket, hanem a vezetőt is fellelkesítik. Miért ne hihetnénk, hogy néhány ilyen sikerélmény után a vezetőben is megérlelődik az elhatározás a témában való alaposabb elmélyedésre, bármilyen végzettsége vagy foglalkozása legyen is? Erre számítunk, amikor kijelentjük: készek vagyunk bármely művészeti ágban, bármely művészeti tevékenységi formában a néptáncosokéhoz hasonló *nyári vezetőképző táborokat* létesíteni. Ehhez a hazai legjobb szakemberek közreműködését ígérhetjük. Célunk rövid idő alatt minél többet nyújtani. Szó lehet kezdő, haladó és felsőfokú tanfolyamokról, amennyiben kellő számú jelentkező akad. Egyébként vannak olyan hazai tanfolyamok, amelyekbe máris bárki bekapcsolódhat, ha annak követelményeit győzi, illetve vállalja.

De ki fedezi ennek a költségeit? — kérdezhetné bárki, hiszen ez nem olcsó vállalkozás. A kérdés azért is jogos, mert a Magyarok Világszövetsége új státusában a jövőben — legalábbis egyelőre — nem több, hanem kevesebb állami támogatásra számíthat. Tovább gyengítheti ezt az esélyt az anyanyelvi mozgalom autonómiájának megvalósulása. Mégis! Induljunk ki abból, hogy céljaink megvalósításához képzett szakemberekre van szükségünk, mindenütt, ahol csak ilyen feladatra vállalkozókat találunk. Ezért a képzésben és továbbképzésben való részvételt nem tekinthetjük magánügynek, mert amiért dolgozunk, az közérdek, sőt nemzeti, azaz magyar érdek. Ehhez pedig meg kell — és bizonyára meg is lehet — szerezni a szükséges anyagi fedezetet. Honnan? Szponzoroktól! Miért ne fordulhatnánk a legnagyobb bizakodással ez ügyben pl. Soros György nemes célú alapítványának kuratóriumához: ösztöndíjak létesítésével szíveskedjenek támogatni ezt az épkézláb, az egyetemes magyarság közös ügyét szolgáló akció sikerét. S ha nem sikerül, fel kell hajtanunk más „Soros”-okat, akik hajlandók mellénk állni. S ha ez is

sikerül, akkor ne két-, hanem hathetes tanfolyamok legyenek, mert ezekben a témákban két hét a bemelegítésre elég csupán. Maximális eredmények elérésére kell törekednünk!

Távlati cselekvési programajánlatunkkal koránt sem akarjuk azt sugallni, hogy ezentúl kevesebb energiát fordítsunk a direkt nyelvoktató munkára. Sőt! Hangsúlyozni szeretnénk, hogy az általunk most ajánlott művészeti ágak és tevékenységi formák többségükben kiváló egyengetői, erősítői, kiegészítői a nyelvi és a beszédképesség fejlesztésének. Lehet rájuk építeni! Különösen kézenfekvő ez, ha a nyelvi oktató és a művészeti vezető azonos személy, ám így kell lennie akkor is, ha a kettő nem azonos.

Néhány mondat a művészeti jellegű foglalkozások *műsoranyaggal* való ellátásáról, műsorszerkesztési ötletekkel való támogatásáról! Mi az eddigi gyakorlatot szándékozunk folytatni: A Nyelvünk és Kultúránkban továbbra is közreadunk ilyen írásokat; válogatást ajánlunk olvasóinknak a témában itthon hozzáférhető és használható irodalomból, s majd ha erre anyagi fedezetet tudunk teremteni, füzet vagy gyűjtemény formájában is kézbe adjuk a Nyelvünk és Kultúránkban 15 év alatt közölt szerkesztett műsorokat, előadási darabokat. Az utóbbiak között bármilyen alkalomra találnak műsorra tűzhető anyagot.

Befejezésül: Tudjuk, hogy javaslatunkkal valójában nem mondtunk újat. Nem fedeztünk föl semmit, amire eddig más nem gondolt. Tudatában vagyunk annak, hogy mind a szórványmagyarság körében, mind a szomszéd országokban a magyar egyesületek, szervezetek és intézmények munkájában és eredményeiben jelentős helyet foglalt el eddig is a művészetekkel való nevelés. Mi csak azt szeretnénk, ha a jövőben az ilyen jellegű gyermek- és ifjúsági foglalkozások gyakoribbak, színesebbek és így vonzóbbak, színvonalasabbak és ezzel hatásosabbak, tervszerűbbek és szakszerűbbek lennének; éppen a fiatalok magyarságtudatának az élesztgetése és fejlesztése érdekében. Ha javaslatunk előbb a konferencián, majd a gyakorlati életben is kedvező fogadtatásra talál, meggyőződésünk szerint ez azt jelentené, hogy *az anyanyelvi mozgalomnak nemcsak múltja, hanem jövője is van!* Ez esetben joggal tarthatunk igényt itthon az államnak, a kormánynak és a Magyarok Világszövetségének a további támogatására.

Összefoglalás: A tanácskozás során a felszólalók, a bevezetőt kiegészítő hozzászólók meggyőztek bennünket, hazaiakat arról, hogy az ifjúság megnyerése a magyarság számára valóban az anyanyelvi mozgalom jövőjének; kulcskérdése. Ha közösen megtaláljuk a hozzájuk vezető utat, magyarságtudatuk megalapozásának és erősítésének a lehetőségeit, formáit és módszereit, akkor mozgalmunknak a következő években és évtizedekben bőven akad tennivalója, lesz távlati cselekvési programja. A természetes asszimilációs folyamat erősödése megköveteli tőlünk, hogy javítsuk és

gyorsítsuk munkánkat; hogy eszköztárunkat megújítsuk, és módszereinket a megváltozott körülményekhez igazítsuk. Mind a szomszéd országokban, mind a szétszórtságban élő magyar fiatalok körében.

Többen is hangsúlyozták, hogy tevékenységünkben az eddigénél nagyobb hangsúlyt kell kapnia a *játéknak*, a hobbi jellegnek — méghozzá a fiatalok korosztályára való tekintet nélkül. A cserkésznek pl. abban rejlik a népszerűsége és eredményessége a fiatalok körében, hogy még a direkt nyelvtanításban is a játékos módszereket részesíti előnyben. Az egész cserkészet — mondta Eltető Lajos (USA) — egy jól szervezett játék, amely keretet ad a fiatalok legkülönbébb hobbyjának a kiéléséhez, ezek társas formáihoz; mindenhez, ami magyarságtudatukat erősítheti. Így van ez az egyházak hétvégi ifjúsági foglalkozásain, rendezvényein is.

Egyetértés alakult ki a tekintetben is, hogy a játékosságnak, mint módszernek az érvényesítésében különleges és kiemelt szerep illeti meg a közös éneklést-zenélést, a néptáncot és a sokféle népi gyermekjátékot, főleg akkor, ha azt képzett pedagógus irányítja. A jól szervezett, tervszerűen működő ilyen csoportok a benne részt vevő fiataloknak életre szóló élmények sokaságát képesek nyújtani, olyan élményeket, amelyek az aktivitásukat, alkotói hajlamuk kibontakoztatását segítik, és amelynek nyomán a céljainkkal való érzelmi azonosulás létrejöhethet. Az ilyen azonosulás olyan fokú is lehet, hogy a gyermeknek, a fiatalnak az eddig háttérbe szorult magyar nyelvi jártasság megszerzéséhez is megfelelő elszántságot kölcsönöz.

Ezért kívánatos, hogy a következő hónapokban, években ezeken a területeken a legszorosabb együttműködés jöjjön létre a hazai és kinti szakemberek, intézmények, pedagógusok között. Pedagógusokon ez esetben lelkészeket és cserkészvezetőket is értünk. Azon kell fáradoznunk, hogy a szakemberek találkozáshoz jól kidolgozott programok és az ezek megvalósításához szükséges eszközök rendelkezésre álljanak. Nekünk, itthoniaknak pedig el kell érniünk, hogy szakembereink figyelemmel kísérhessék e tevékenységi formák működését, eredményeit és nehézségeit, hogy az itthoni szakmai műhelyekben a megfelelő segítség (módszer, irodalom, műsoranyag, szakdidaktika stb.) mindig nyomon kísérhesse az igényeket. A jövőben azt is el kell érniünk, hogy a hazai és a kinti szakemberek minél gyakrabban találkozhassanak, és eszmét, tapasztalatot cserélhessenek egymással. Nem az eddigi konferenciák időközében, hanem annál gyakrabban, de csak kisebb, főleg területi csoportosításban. Célszerű lenne konferenciánk eddigi mindenest, ömlesztett jellegét is megváltoztatni olyasfélére, mint az MVSZ „fórum”-ai: a kiválasztott témák szakemberei és a nekik működési terepüket biztosító egyesületi, klub-, cserkész-, iskolavezetők vegyének részt rajta, de természetesen az itthoni szakintézmények képviselői is. Csakis ilyen differenciált programmal és

részvevővel képzelhető el konkrét program és együttműködés a közös cél eléréséhez. A kapcsolattartásnak ennél egyszerűbb formáit és módozatait kínálja a szomszédos országokban kisebbségben élőkkel való együttműködésünk megteremtése. De az időközi konferenciákon a programokat mégis úgy kellene kijelölni, hogy abban mind a szomszédokban, mind a szétszórtságban élő magyar fiatalok képviselői egyeztethessék eredményeiket, gondjaikat; bízva abban, hogy előbb-utóbb egymás közötti tapasztalatcserékre is sor kerülhet.

Ha a konferenciának ezeket a tanulságait komolyan vesszük, és mielőbb kiaknázzuk a kedvezőbbé vált együttműködési feltételeket, akkor anyanyelvi mozgalmunkat újra friss tartalommal tölthetjük meg, ami feltétlenül eredményességhez fog vezetni. Mi, itthoniak igyekszünk ennek érdekében minden tőlünk telhetőt megtenni. Hisszük, hogy kezdeményeinket mindenütt kedvezően fogadják, ahol szakemberek és közösségi vezetők céljainkkal, a fiatalok magyarságtudatának, sőt küldetéstudatának megalapozásával egyetértenek.

Szathmári István

Beszámoló az Egyetemi Fórum munkájáról

1. Már az előző, veszprémi anyanyelvi konferencián többen utaltak arra, hogy a mozgalom első korszaka, a hőskor befejeződött, és ezután valami újnak kell kezdődnie. Azóta, különösen 1988 májusa óta, nagy horderejű politikai és egyéb változások mentek és mennek végbe Magyarországon. A nagyobb demokrácia, a nyitottság sok, korábban elképzelhetetlen dolgot lehetővé tett. A hazaiak világútlevelet kaptak; nyugatra kikerült honfitársaink szabadon jöhetnek haza; a nyugati magyar irodalom termékei immár itthon is kaphatók; kimondatott, hogy ez az irodalom a magyar irodalomnak szerves része; és így tovább. Nem csoda hát, hogy már előzőleg is, és mostani konferenciánkon is az elmúlt napokban olyan véleménye: is elhangzottak, hogy szervezetünkben gyökeres változtatásokra van szükség, illetve, hogy — például Czigány Lóránt megfogalmazása szerint — az Anyanyelvi Konferencia oszlassa fel önmagát, és alakuljon át a magyarok világkongresszusát előkészítő fórummá. Hogy ez-e a legjárhatóbb út számunkra, nem tudom igazán megítélni, de abban biztos vagyok, hogy nyelvtanító, kultúramegőrző és -átadó, a hungarológiai oktatást és kutatást segítő munkánkat folytatnunk kell! Sőt a jövőben ezt az eddiginél nagyobb intenzitással tehetnénk, mivel — remélhetőleg — ezután a megfelelő politikai légkörért, a sokoldalú és zavartalan érintkezésért nem kell harcot